

Emanuel Lasker

Můj zápas s Capablancou

Antonín Čížek, 2017

Z ruského Э. Ласкер: *Мой матч с Капабланкой*, (Наука и школа, Ленинград, 1925) a Capablancau anglicky komentovaných partií na www.chessgames.com přeložil Antonín Čížek
© Antonín Čížek, 2017

Dramatická epizoda na Kubě

V roce 1921 po mnoha letech vyjednávání, která nejednou zpochybnila samu možnost konání zápasu o mistra světa, proti sobě zasedli dva geniální šachoví myslitelé, aby začali zápas, který neměl v historii šachové tvorby obdoby. Tehdy celý svět zatajil dech a připravoval se, že se stane svědkem nevídaného a napjatého střetnutí šachového myšlení a vůle, které by bylo výjimečné svým hlubokým proniknutím do tvůrčích pravd.

Lasker a Capablanca byli soupeři nejen v otázce, kdo z nich má mít právo být nazýván mistrem světa, ale jejich boj byl střetem dvojího šachového pojetí, dvou dokonalostí v oblastech tohoto chápání, a proto se ještě blíže dotýkal srdcí jejich následovníků a obdivovatelů.

Pokud jde o praktické výhody, přikročil Capablanca, dítě 20. století, k řešení úkolu, který před ním stál, krutě a střízlivě. Přistoupil k němu s nemilosrdnou logikou americké praktičnosti a byl vyzbrojen všemi technickými vymoženostmi, které mohlo 20. století dát šachovému umění. Byl silný a zdatný fyzicky, měl výbornou paměť a neustále si věřil, což pramenilo z dlouhé řady jeho skvělých a soustavných výher. Tak byl Capablanca bojovníkem, před jehož vítěznou hvězdou pokorně skláněli své zástavy nejen kdysi neporazitelní veteráni šachového umění, ale i mladí talenti bouřlivého šachového vzestupu, kteří nebyli schopni spojit potřebné množství svého uměleckého hledání s praktickými cestami k dosažení výhry.

Za Laskerem stálo 27 let, kdy byl mistrem světa. Tento titul získal a udržel si tak dlouhou dobu vzhledem k mimořádně hlubokému proniknutí do podstaty šachové tvorby a díky mimořádně hluboké filosofické analýze šachového boje ve všech jeho fázích. Bylo to také díky správnému hodnocení, jemuž se nikdo nevyrovnal, jakékoli pozice a také schopnosti s neúprosnou logikou a rozhodností provádět i ty nejtěžší plány, které byly mimořádně hluboké.

Mimořádný stratég, teoretik a vynikající šachový psycholog Lasker byl vpravdě nositelem jednoho z těch nemnoha obdarování, která byla schopna po zuby vyzbrojenému americkému practicizmu postavit svou vlastní vůli.

Nesmrtelný boj začal a na začátku nic nesvědčilo o dramatickém výsledku, který náhle ohromil celý šachový svět. Soupeři šli prošlapanými cestami klasické španělské hry a první čtyři partie, které byly velmi opatrné a klidné a při nichž se soupeři navzájem oťukávali, skončily remízami. Pak vyhrál Capablanca. A vyhrál nečekaně, protože Lasker měl možnost se v poslední chvíli vyhnout prohře. Nebyla to však tato prohra, co dalo následujícímu boji dramatický tón, ale její povaha. Normální Lasker v tomto zápase přehlížet nemohl, a pokud Lasker „přehlédl“, znamenalo to, že se stalo „něco“, co bylo silnější než jeho mocná šachová vůle. Následovalo ještě několik remíz, které byly překrásnou srážkou silného ducha s vynikající technikou a znalostmi, a pak přišla katastrofa.

Byla to strašná katastrofa, která propuká tím silněji, čím více se jí člověk brání, a kdy se tím víc kupí okolnosti, které za ní stojí a působí ji, čím více se proti nim

člověk staví. Výsledek boje se pak halí v temné a dramatické tóny. Na jedné straně je úplné vyčerpání fyzických sil a na druhé se setkáváme se stejně silnou, mladou a drtivou silou. Odpor se stal zbytečným, protože hrozilo úplné a ničím neospravedlnitelné ponížení poraženého. Boj tak byl ukončen a před celým šachovým světem se vynořilo skutečné lidské drama. Málokdo znal pravé důvody Laskerovy prohry a ještě méně je mohl uhodnout. Jedni byli naplněni blahosklonnou lítostí, která se téměř blížila soucitu, a druhé ovládal pocit triumfalismu a skeptický úsměv. Znovu se objevily všechny průvodní znaky svržení „největšího“, které se v historii už opakovaly tisíckrát. Mnozí z těch, kteří po dlouhou dobu vyžadovali tento boj, kteří krutě odsuzovali geniálního šachistu pro jeho ochotu dobrovolně se vzdát své desítkami let potvrzené koruny, ho nyní kritizovali a docházeli k tendenčním závěrům. Mnozí z nich litovali tohoto zápasu a z jeho výsledku docházeli k závěrům o stárnutí kdysi jasné a neporazitelné vůle. Ve své dramatické jednoduchosti se zde odhalila historická ochota lidstva ověnit aureolou nedostižné slávy vítěze a poraženého svrhnout do propasti potupného pádu. Ale uplynuly jen dva roky a nastaly časy Moravské Ostravy a New Yorku.

Je třeba dodávat, co v té době zažívali Laskerovi stoupenci, kteří si zachovali víru v sílu svého učitele? Je třeba mluvit o rozpacích, které se objevily na tvářích šachových hrobníků, kteří tak rychle pohřbili jeho geniální tvorbu? A těm, kteří mluví o velké šachové tragédii na Kubě, bych rád řekl, že se žádná tragédie nekonala. A nebylo to dokonce ani drama. Byla to jen dramatická epizoda, která svědčí o prosté a pravdivé události, která by měla být věčnou vzpomínkou pro mnohé šachisty. A o ní čtenáři vypráví tato kniha Emanuela Laskera.

N. Romanovskij

Laskerova předmluva

Tato publikace není příliš rozsáhlá, ale přesto nechci upustit od obvyklé předmluvy. Čtenář v knize najde fakta, poznámky a doporučení. Možná také u někoho vzbudí zájem o šachy. Od zde vyslovených doporučení očekávám, že nejbližší roky šachového života prokážou jejich nezbytnost.

Berlín
Únor 1922

Em. Lasker

Dějiny zápasu

Historie zápasu s Capablanco trvala deset let. V roce 1911 během mé krátké návštěvy USA mě mladý mistr písemně požádal o podmínky zápasu o mistrovství světa. O několik dní později jsem tyto podmínky sepsal a sdělil mu je. Capablanca ale protestoval proti jedné z nich, kterou označil za nespravedlivou („unfair“), obrátil se na šachový tisk a přerušil jednání.

V tomto sporu se mnoho hráčů, zejména z Anglie a Argentiny, postavilo na Capablancovu stranu, což je podle mého názoru velmi nespravedlivé. Sporná podmínka uvádí, že pokud by konečný výsledek zápasu na třicet partií vedl k výsledku 1:0, 2:1 nebo 3:2, považuje se zápas za ukončený remízou. Z toho někteří lidé, např. Burn, došli k závěru, že se pro sebe snažím získat značnou výhodu, protože v případě zakončení zápasu remízou zůstává titul mistra světa jeho původnímu vlastníkovi, tedy mně. Nicméně stejní kritikové nevěnovali pozornost skutečnosti, že se zápas hrál o velkou finanční částku. Výše uvedená podmínka byla spravedlivá k rozdělení této částky a byla stejně výhodná pro obě strany. Skutečnost, že titul mistra světa by zůstal mně, i kdybych byl poražen s výsledkem 1:0, 2:1 nebo 3:2, pro mne v podstatě neměla žádnou cenu a v takovém případě by pro mě byl titul mistra světa smysluplný jen tehdy, pokud bych ho nezpochybnitelně znovu získal v odvetném zápase. Tento titul sám o sobě nemá žádný smysl, pokud není uznán celou šachovou veřejností, protože mistr světa, za nímž by nestál šachový svět, by podle mého názoru byl směšný. Tento problém se dal snadno vyřešit při pokračování jednání. Nicméně spor okamžitě přerostl do tak urážlivých rozměrů, že pokračování rozhovorů pro mne nebylo možné.

V šachovém tisku v letech 1912–14 se často objevuje tvrzení, že jsem nikdy nechtěl vystavit svůj titul skutečné zatěžkávací zkoušce a jen díky tomu ho stále vlastním. Capablanca měl v šachových médiích mnoho přátel, kteří podporovali jeho úhel pohledu. Ti však vůbec neměli zájem seznámit se s již zveřejněnými dokumenty.

Byl jsem připraven hrát zápas s jakýmkoli vyzývatelem, pokud by šachový svět tento zápas chtěl vidět a byl ochoten potvrdit toto přání nejen slovy, ale i vlastními obětmi. Rozhodně jsem se nechtěl stát předmětem vykořisťování, kdy by mi hrozil osud hráčů, jako byli Kieseritzky, Zukertort, Mackenzie..., kteří umírali hlady, nebo jako Steinitz a Pillsbury, kteří byli odkázáni na pomoc z veřejných sbírek, zůstali opuštěni a s duševní poruchou a skončili svůj život v chudobinci. Byl jsem ochoten dát své umění a myšlenky šachovému světu a tak ho oživit, což by přispělo k rozvoji hry, ale chtěl jsem, aby ten za to převzal odpovědnost a nesl ji až do konce.

Až do té doby se šachový svět stavěl ke svým povinnostem laxe. Vzhledem k tomu, že nikdo nenesl žádnou osobní odpovědnost za jejich provádění, vznikl mezi šachisty názor, že tyto povinnosti vůbec neexistují. Když nějaký mladý talentovaný hráč stoupá k nebi, není překvapující, že se oddá hře a vidí v ní své povolání. A to se šachovému světu velmi líbí. Objevení se lidí jako byli Morphy,

Pillsbury nebo Charousek přináší do šachového života nové rozhledy a mladý člověk nachází uspokojení v lichotkách a chválách. Ale později, když se na šachu stane závislý, nemá se kam obrátit a rychle přichází chudoba a rozčarování. A za to je zodpovědný šachový svět.

Samozřejmě, že mi mnozí budou oponovat, že šachy nemohou být uznány za profesi. Ale miliony hráčů, kteří přehrávají publikované partie mistrů, učí se od nich a získávají duševní potěšení, by neměly tento názor sdílet. Pokud by se o takovéto argumenty opíral hudební svět, mohl by připravit o chléb profesionální talentované hudebníky, což by samozřejmě bylo zjevně nespravedlivé. Pouze ti, kdo se plně oddají konkrétní věci, mohou ve své oblasti dosáhnout něčeho velkého. Od šachistů obdařených tvůrčími schopnostmi nemůžeme požadovat, aby měli vedlejší profesi, protože v tomto případě by jen mrhali svým časem a úsilím a nerozvinuli by své schopnosti k mistrovství ani v jedné z těchto oblastí.

Tento názor jsem obhajoval také před organizátory mezinárodních turnajů. Obvyklý postup při jejich organizaci je pro mistry neúnosný, protože náklady účastníků turnaje převyšují očekávané odměny. Mezitím jsem se zúčastnil turnaje v St. Petersburgu v roce 1914, kde jsem si dohodl honorář 500 rublů za každou partii. Tam jsem se setkal s Capablancou. Na turnaji jsem byl první a Capablanca druhý. Na závěrečném banketu jsme si podali ruce a náš poslední spor tak odkázali do minulosti.

Pak vypukla první světová válka a po krátké inspiraci přišla léta starostí a hladu. Po válce mě velmi srdečně přijali šachisté Švýcarska, Dánska a Nizozemí. Na začátku roku 1920 jsem se v Holandsku setkal s Capablancou. Bylo mi naznačováno, že celý šachový svět netrpělivě očekává zápas o mistrovství světa mezi mnou a jím, a proto jsme v únoru 1920 spolu s Capablancou a vedením holandského šachového svazu podepsali dohodu. Hlavní podmínky byly následující: zápas se bude hrát na vítězství ve třiceti partiích tempem patnáct tahů za hodinu. Honorář byl 8000 dolarů a náhrady nákladů, které budeme mít. Mým úmyslem bylo hrát polovinu zápasu v Holandsku a druhou v USA. Velký zájem diváků, kteří by se chtěli zápasu zúčastnit, by umožnil snadno vybrat honorář z prodeje vstupenek. Současně jsem doufal, že holandský šachový svaz bude schopen se domluvit s vedoucími šachovými kruhy ve Spojených státech a předloží mi návrh, který bych ochotně přijal.

Tato myšlenka však ztroskotala. Důvody neznám ani dnes a nechci zbytečně spekulovat. Víím, že se k tomu na žádost Holandska vyjádřil anglický šachový svaz, který tento projekt odmítl a oficiálně oznámil, že na zápas nevěnuje ani penny. To Holanďany zarmoutilo. Pak mi W. P. Shipley předložil návrh Manhattanského šachového klubu, zda bych nesouhlasil místo dohodnutých čtyř hodin denně hrát pět, což by podle nich mohlo organizaci zápasu usnadnit. Na tento návrh jsem neodpověděl, protože by to zhoršilo situaci staršího z hráčů, který se zjevně unaví dříve než mladší, a vůbec by byla tak dlouhá hra bez přerušení novinkou. V Chicagu vybrali na zápas 2000 dolarů. V Argentině měli o zápas už několik let zájem a vyjádřili ochotu věnovat na něj značné finanční prostředky. Ale

jak jsem řekl, to vše nestačilo pro konkrétní návrh, který jsem marně očekával pět měsíců.

Cítil jsem se ponechán osudu. K čemu bylo nucení do zápasu, proč jsem byl obviňován z toho, že se mu chci vyhnout, když titíž nadšenci i kritici neměli ani nejmenší snahu ho podpořit? Nadšení, které vyžaduje od umělce oběti, i kritika, která vyjadřuje konkrétní požadavky, zavazují ve stejném stupni. Co požadují po jiných, musejí ale vyžadovat i od sebe. Kdo trvá na obětech, ať sám obětuje.

Při soukromých setkáních mě šachisté vždy oslavovali. Na naše osobní vztahy mohu vzpomínat jen s pocitem dojemné vděčnosti. Ale zde jde o něco jiného. Šachový svět je osobitý organismus, který je jednotný a celistvý a dokonce bych řekl, že má také duši. A po něm je možné vyžadovat etické vědomí a svědomí. V roce 1920 šachový svět proti svému svědomí zhřešil.

Ať nikdo neříká, že požadavky mistrů byly přehnané. Zápas o mistrovství světa není malý podnik. Jen samotná hra za příznivých okolností a za předpokladu, že se žádný z hráčů nevzdá, vyžaduje tři měsíce tvrdých bojů. Příprava pak zabere další tři měsíce. K tomu je nutné přidat čas na vyjednávání a přejezdy. Mistr se během této doby nemůže zabývat ničím jiným. Po zápase potřebuje odpočinek, aby se mohl po silné jednostranné zátěži opět věnovat jiným záležitostem. V naší době, kdy působí inflace, bude 8000 dolarů rozdělených mezi dva mistry jen skromnou odměnou za tuto námahu. Navíc je třeba vzít v úvahu, že takový zápas je řídký jev a výsledek mnohaletého napětí v šachovém světě.

Shromáždit potřebné finance by také nemělo být obtížné. Můj plán byl lidový: vybírat malé sumy za prodej vstupenek. Tak by se nepochybně podařilo na každou partii prodat několik set vstupenek a na první utkání v New Yorku by to bylo pravděpodobně minimálně tisíc. Capablanca byl ale jiného názoru. Chtěl zápas zabezpečit jen za pomoci několika sponzorů. Můj plán byl reálnější a slibuje hodně do budoucnosti, ale Capablanca realizoval svůj.

17. června 1920 jsem obdržel od šachového klubu v Buenos Aires dopis z 15. května. Byl v něm návrh sehrát zápas s Capablancou v Buenos Aires, ale za podmínek, které byly v rozporu s naší dohodou. Ten dopis jsem chápal jako pokus kritizovat naši dohodu. Po tolika rozčarováních, kdy jsem cítil, že šachový svět s potěšením přivítá změnu vlastníka titulu mistra světa, jsem se bez váhání rozhodl reagovat na Capablancovu výzvu, definitivně ji odmítnout a současně se vzdát titulu v jeho prospěch. Nicméně později jsem si všiml, že dopis byl odeslán 15. května 1919, a tak strávil na cestě víc než rok. Je zřejmé, že nemohl obsahovat žádnou kritiku naší dohody. Nicméně svého rozhodnutí nelituji. Pokud by šachový svět nevyjádřil touhu uspořádat zápas v klimatických podmínkách a za okolností, které by mi vyhovovaly, nechtěl jsem jako mistr světa hrát. Vždyť mistr světa nesmí ztratit svou důstojnost. A tak jsem se pevně rozhodl nejít do vlasti mého soupeře, do subtropické Havany. Zápas se staršími mistry jsem vždy hrál v jejich vlasti. Dokonce i se Schlechterem, který byl mladší než já, jsem odehrál polovinu zápasu ve Vídni. S Janowským, který je stejně starý jako já, jsem hrál celý zápas v Paříži. Každý je závislý na klimatu, jídle, atmosféře atd. a staří lidé jsou na tom mnohem závislejší než mladší.

Šachový tisk byl ohromen. Náзор, že si držím titul mistra světa a bráním ho všemi způsoby, byl zdánlivě jeho neotřesitelnou pravdou. Bohužel tisk není hluboký psycholog.

Teď mi vyčítal, že jsem neměl právo se titulu ve prospěch Capablancy vzdát. Někteří novináři dokonce tvrdili, že jsem na vzdání se titulu neměl vůbec právo. Ovšem vždy bylo zvykem, že rytíř, který odmítl výzvu, tak současně ztrácel svůj titul, který automaticky přecházel na jeho soupeře.

Samozřejmě, že šachisté mají právo vytvářet si vlastní zákony. Naneštěstí není šachový svět ještě daleka zorganizován. I před 1. světovou válkou byly jeho mezinárodní vazby křehké a po ní se definitivně zpretrhaly. Za takových okolností je těžké trvat na naplánovaných akcích. Živil jsem v sobě naději, že mé vzdání se titulu vyvolá v šachovém světě hnutí, aby tento zápas byl uspořádán. Mimochodem bylo uzavřeno několik dohod například mezi anglickou a italskou šachovou federací a také byly založeny šachové svazy ve Španělsku a Spojených státech. Nicméně organizace postupovala pomalu a z této strany nepřišel návrh, který by umožnil zápas uskutečnit.

Mé vzdání se titulu, což jsem písemně sdělil Capablancovi, ho postavilo před dilema – přijmout nebo nepřijmout titul mistra světa. Neodmítl ho, ale samozřejmě pochopil, že titul, který by získal bez boje, musí potvrdit šachovým vítězstvím. Proto se vypravil z Havany do Evropy a pozval mne, abych se s ním setkal v Holandsku s tím, že mi nabídne odehrát zápas v Havaně.

Ještě předtím ale rozšířil ve Spojených státech a Argentině zprávu, o které jsem nevěděl, že havanští šachisté vybrali 20 000 dolarů, aby mohli vidět zápas doma. Pokud usiloval o to, aby se zápas hrál jen v Havaně, byl to skvělý tah, protože ve Spojených státech nebo v Argentině se dal těžko očekávat protinávrh se stejnými podmínkami. Šíření těchto fám za jakýmkoli jiným účelem by bylo zbytečné, protože by nebyly k ničemu. Ještě v říjnu téhož roku mi D. Ponce napsal, že i přesto, že peníze v Havaně jsou slíbené, nejsou vybrané. Darovány byly teprve na konci prosince. Ovšem v tomto případě šíření těchto fám pouze naši záležitost brzdilo a já jsem měl všechny důvody k tomu, abych mohl protestovat a požadovat vysvětlení.

V době obdržení dopisu od Capablancy jsem byl zaneprázdněn literární a vědeckou prací. Mám velký zájem o naši starou hru, která je velmi blízká životu i filosofii, ale můj zájem o šachy mne přesto nepohlcuje zcela. Existovaly roky, kdy jsem se věnoval matematickým a filosofickým otázkám a nesehrál jsem jedinou partii, a doufám, že má *Filosofie nedokonalosti* a také má teorie modulů a ideálů nadlouho přežije mou šachovou slávu. Capablancův dopis mě postavil před dilema – mám znovu přerušit svůj výzkum, nebo mám na jistou dobu zápas odložit?

Myšlenka na zápas mne tak dlouho, často a zbytečně znepokojovala, že se mi stala břemenem. Potěšení ze zápasu se už stalo otravou a zbýval jen pocit jakési nepřijemnosti. Rozhodl jsem se tuto záležitost ukončit a vydal jsem se do Holandska na nová jednání. V srpnu jsme se dohodli sehrát zápas na 24 partií založený na starých podmínkách, ale Capablancu jsem uznával za mistra světa (odmítl jsem přijmout jeho zřeknutí se zpět), místem zápasu byla stanovena

Havana na počátku ledna a honorář byl stanoven na 20 000 dolarů. Tento honorář byl rozdělen mezi obě strany, přičemž já jsem měl dostat 11 000 dolarů, ale z této částky jsem musel pokrýt celou řadu různých a dost vysokých výdajů. Naše dohoda byla podmíněna zárukami odpovědných havanských šachových funkcionářů, které musely být dány do začátku září.

Kdyby jen později vše probíhalo hladce! Ale ukázalo se, že organizace zápasu v Havaně byla zajištěna jen ústními sliby. Marně jsem čekal na závěrečné zprávy. Obrátil jsem se na Ponceho, starého šachistu, který zaujímal v Havaně funkci soudce a my jsme si ho vybrali za hlavního rozhodčího. Na začátku října mi sdělil, že lidé, kteří slíbili financovat náš zápas, nejsou v současné době v Havaně a pokud jde o něj, nemůže převzít povinnosti rozhodčího ani zaručit realizaci zápasu.

V důsledku toho jsem přestal přemýšlet o zápasu a začal se zabývat obchodními věcmi. Chut' na vědecké zkoumání jsem už neměl.

Náhle jsem ke konci roku obdržel telegram od pana Truffina, kde stálo, že pokud jsem ještě neztratil zájem zápas hrát, obdržím telegraficky 3 000 dolarů, a že počasí v Havaně je obvykle dobré až do konce dubna.

Návrh jsem posoudil. 3 000 dolarů by měla být dostatečná částka na pokrytí nákladů na cestu tam a zpět. 4 000 dolarů na pokrytí nákladů na pobyt v Havaně jsem měl dostat na začátku zápasu a zbývající 4 000 po jeho ukončení. Chtěl jsem cestovat s manželkou, která mě často doprovázela v obtížných situacích. Problémem sice bylo subtropické podnebí, ale budu se každý den koupat a hrát jen o chladných večerech. Pokud šlo o přípravu, zbývalo do 10. března ještě dobrých dva a půl měsíce a vše se dalo dobře zařídit.

Telegraficky jsem odpověděl, že mohu zápas začít 10. března.

Kdybych byl mladší a ambicióznější, pravděpodobně bych ho odložil na leden 1922, protože pro lidi z mírného pásma je v Havaně nejpříjemnější měsíc leden. Ale v mém věku by byl rok čekání příliš dlouhou dobou. Už jsem cítil, že mi zbývá málo času, a tak jsem spěchal, abych dokončil vše, co bylo nezbytné. Mé počínání bylo zjevně lehkomyslné, ale lehkomyslnost k mé povaze vždy patřila a nelituji toho. Chvatně jsem souhlasil s potížemi. Spolu s manželkou jsme si koupili oblečení vhodné pro tropické klima, vyřídili pasové formality, jak to jen šlo, dali jsme do pořádku domácí věci a 12. února jsme odjeli do Amsterdamu, kde se s námi setkali naši přátelé. 15. února jsme nastoupili na palubu parníku *Hollandia*, který nás devatenáctý den po zastávkách v La Coruña a Vigo dovezl do Havany. Odjížděli jsme zabalení do kožešin za sněhových závějů a na břeh jsme vystoupili v lehoučkém oblečení do letního počasí. Naši přátelé pan Korber a předseda šachového klubu v Havaně pan Pazos nás odvezli z *Hollandie* na břeh v loďkách. Přijeli jsme do velmi krásného zimního střediska, které ale také patřilo mezi nejdražší na světě. A má příprava? – Udělal jsem vše, co bylo v mých silách, ale vzhledem ke starostem s přípravou na cestu jsem k ničemu konkrétnímu a jistému nedospěl. Rozhodl jsem se co nejvíc využít poslední dny odpočinku, během nichž jsem se musel aklimatizovat. Také jsem počítal s přípravou během zápasu, což mi už často pomohlo, zejména pak v St. Petersburgu. Též jsem slíbil týdenní zprávy o průběhu zápasu amsterodamským novinám *Telegraaf*'y. Tyto zprávy vystihují mé

bezprostřední prožívání zápasu, a proto bude nejlepší, pokud je zde uvedu doslovně.

Text partií bezprostředně předávaný z Havany s pozdějšími dodatky a Capablancovými poznámkami

Havana, 21. března 1921

Zápas začal dvěma remízami. 3. partie byla přerušena a skončí zřejmě také remízou. Před námi je ještě mnoho remíz, což vyplývá z povahy zápasu, protože soupeři jsou dva moderní mistři. Možná to bude někoho mrzet, ale je to pravda.

Šachová hra se blíží dokonalosti. Mízí z ní prvky hry a neurčitost. V dnešní době se o ní už mnoho ví. Už není třeba hádání, jak tomu bylo u nás starších mistrů v době našeho mládí. Možná je to smutné, ale znalosti s sebou nesou smrt.

Vždy jsem byl proti studiu. Ale už Pillsbury začal studovat zahájení a to velmi důkladně a jeho metoda zvítězila. Nyní každý zná nejlepší zahajovací tahy dámského gambitu či španělské hry a cítí se v nich jako doma. Dříve bylo nutné vyhledávat krásná dobrodružství, ale v naší době zmizelo kouzlo neznáma.

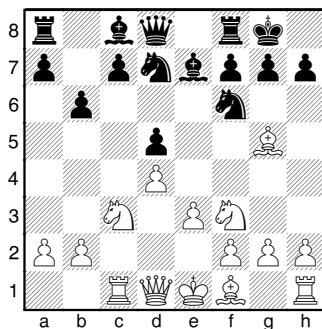
Starý mistr samozřejmě nepřestává hledat a miluje hledání na neprošlapaných cestách. Ale v dnešní době je to mnohem obtížnější, než tomu bylo dříve.

Dále jsou uvedeny první dvě partie.

1. Capablanca – Lasker, Havana m/1 15. 3. 1921

Dámský gambit

1. d4 d5 2. Jf3 e6 3. c4 Jf6 4. Sg5 Se7 5. e3 Jbd7 6. Jc3 0-0 7. Vc1 b6 8. cxd5
exd5

9. Sb5

Capablanca: To je nový tah, jehož jedinou výhodou je jen to, že je nový. Poprvé jsem ho hrál proti Teichmannovi v Berlíně v roce 1913. Běžným pokračováním je zde 9. Sd3, ale je možné, že nejlepší je 9. Da4.

9... Sb7 10. Da4 a6

Capablanca: Správné je zde okamžité 10... c5.

11. Sxd7

Ne 11. Sc6 pro 11... b5.

11... Jxd7 12. Sxe7 Dxe7 13. Db3

Capablanca: S úmyslem zabránit pokračování 13... c5, ale lepší by byla rošáda.

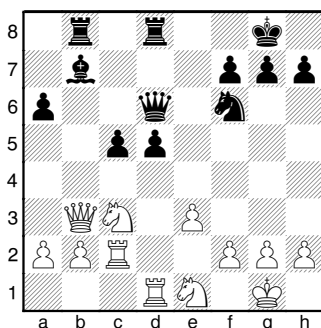
13... Dd6

Capablanca: Černý měl hrát 13... c5. Domnívám se, že komplikace, které by po tomto tahu vznikly, by pro něj nebyly nebezpečné.

14. 0-0 Vfd8 15. Vfd1 Vab8 16. Je1

Capablanca: Smyslem tohoto tahu je odvést tohoto jezdce z diagonály a8-h1, která se brzy otevře.

16... Jf6 17. Vc2 c5 18. dxc5 bxc5

Nyní hrozí útok d5-d4 s dalším Jf6-g4.

19. Je2

To je nejlepší způsob obrany. Pokud by teď černý přešel do útoku, dostal by se sám do nevýhodné pozice.

19... Je4

Capablanca: Všechny útoky po 19... Jg4 nebo 19... d4 by selhaly.

20. Da3 Vbc8 21. Jg3 Jxg3 22. hxg3 Db6 23. Vcd2

[Pokud by zde bílý hrál 23. Jd3, černý by odpověděl 23... c4. 24. Db4 by pak nešlo pro 24... Dxb4 25. Jxb4 a5. Na druhé straně by po 23. Vdc1 následovalo 23... d4 24. Vxc5 Vxc5 25. Vxc5 a teď by mohlo přijít 25... d3 26. Jxd3 Vxd3, nebo 25... dxe3, po čemž by měl bílý slabou pěšcovou strukturu a rozhodně by neměl žádné perspektivy. Proto bylo třeba, aby bílý hrál 23. Vcd2, aby černému zabránil v postupu pěšce „d“.]¹

¹ V hranatých závorkách zde jsou uvedeny Laskery pozdější komentáře, které se v originále knihy nacházejí až za partii. Vzhledem k tomu, že je náš překlad koncipován jako srovnání

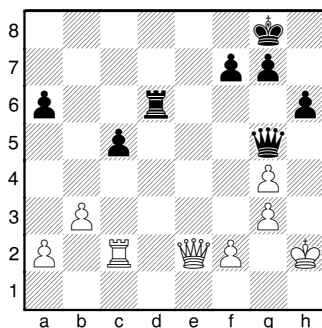
Capablanca: Horší by bylo 23. Vdc1 pro 23... d4 atd.

23... h6 24. Jf3 d4 25. exd4 Sxf3 26. Dxf3 Vxd4

Jednodušší by bylo 26... cxd4. Nyní bude mít černý slabé pěšce.

27. Vc2 Vxd1+ 28. Dxd1 Vd8 29. De2 Dd6 30. Kh2 Dd5 31. b3 Df5 32. g4 Dg5 33. g3 Vd6

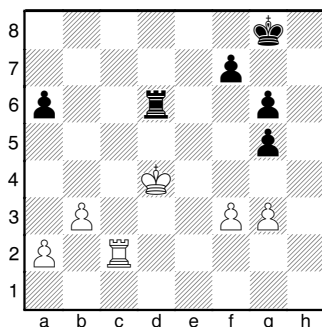
Capablanca: To je nesporně nejlepší tah. Je pravděpodobné, že při jiných tazích by se černému nepodařilo dosáhnout remízy.

34. Kg2 g6 35. Dc4 Ve6

35... Vd4 s dalším 36... Dxc4 by také vedlo k rovné hře.

36. Dxc5 Dxc4 37. f3 Dg5 38. Dxc5 hxc5 39. Kf2 Vd6 40. Ke3 Ve6+ 41. Kd4 Vd6+

42. Ke3

[Promeškal zde bílý šanci na výhru? 42. Kc5 Vd3 43. Kb6 Vxf3 44. Kxa6 Vxg3 45. b4 Va3+ 46. Kb7 g4 47. b5 g3 48. b6 f5 49. Kc6! Va6? 50. Kb5 Vxb6+ 51. Kxb6 f4 52. Vg2 Kg7 53. Kc5 g5 54. Kd4 g4 55. Kd3! a nyní nejde 55... Kg6

Laskerových a Capablancových poznámek, jsou tyto Laskerovy poznámky uvedeny přímo v textu partií. (pozn. překl.).

56. a4 Kg5 57. Kd2 Kh4 58. Ke1 f3 59. Kf1 nebo 57... f3 58. Vxg3 Kf4 59. Vxg4+ Kxg4 60. Ke1 a je zjevné, že bílý vyhraje. Ovšem černý má dostatečnou obranu, již je 49... Va8! 50. b7 Vb8 (po 50... Vf8 by následovalo 51. Kd5) 51. a4 f4 52. a5 f3 53. a6 f2 54. a7 Vf8 55. b8D f1D 56. a8D Dh1+ nebo také 52. Vg2 Vf8 53. a5 f3 54. Vxg3 f2. A konečně po 51. Kc7 Vxb7+ 52. Kxb7 by se bílý král příliš vzdálil od královského křídla: 52... f4 53. Vg2 Kf7 a po 54. a4 g5 55. a5 g4 56. a6 f3 by stál černý lépe. V případě 54. Kc6 Kf6 55. Kc5 Ke5 56. Ve2+ Kf5 57. Kd4 f3 by černý král vstoupil do hry s mnohem větší silou než jeho kolega a bílý by byl velmi rád, pokud by se mu podařilo dosáhnout remízy.

Časopis argentinského šachového svazu uvádí u výše uvedeného tahu výhru, ale mýlí se v postavení, protože předpokládá, že pěšec a6 stojí na a5. V této situaci by bílý lehce vyhrál po 42. Kc5 Vd3 43. Kb6 Vxf3 44. g4. Ovšem protože pěšec stojí na a6, vedlo by 44... Vf6+ k remíze.]

Capablanca: Příliš riskantní by bylo 42. Kc5. Cestu k výhře jsem zde neviděl a dokonce se mi zdálo, že by mohl vyhrát černý.

42... Ve6+ 43. Kf2 Vd6 44. g4 Vd1 45. Ke2

Capablanca: Správné by bylo 45. Ke3. To byla pravděpodobně jediná šance, jak by mohl bílý vyhrát nebo se o to aspoň pokusit.

45... Va1 46. Kd3

Capablanca: Pokud by teď král stál na e3, mohl by jít na d4, což by pro bílého znamenalo zisk velmi důležitého tempa.

46... Kg7 47. b4 Vf1

Capablanca: To je nejlepší. Ovšem pokud by teď bílý král stál na d4, černý by tímto tahem nic nedosáhl.

48. Ke3

Capablanca: Zbytek už nepotřebuje komentář.

48... Vb1 49. Vc6 Vxb4 50. Vxa6 Vb2

Remíza. (spotřebovaný čas: Capablanca 2:44 – Lasker 2:35)